

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

(ایرانداک)

خلاصه گزارش طرح پژوهشی سازمانی

عنوان طرح پژوهشی

کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی

تاریخ شروع طرح پژوهشی	۱۳۹۷/۱۱/۱۵	تاریخ پایان طرح پژوهشی	۱۳۹۸/۱۱/۲۹
نام و نام خانوادگی مجری طرح پژوهشی	رضا حسان	نام و نام خانوادگی همکاران طرح پژوهشی	دکتر امیر حسین صدیقی

درباره طرح پژوهشی

(بیشینه ۳۰۰ واژه درباره مقدمه، مسئله، و هدف‌های پژوهش و آنچه که انجام، بررسی، یا تعیین شده است.)

تاریخ تحولات در سیاست‌گذاری علم، فناوری، و نوآوری در ایران نشان می‌دهد که تاکنون سیاست‌های گوناگونی در این زمینه در کشور گذارده شده است. در دهه‌های گذشته نیز تغییرات بسیاری در این سیاست‌های پدید آمده که تغییر در ساختارها، روش‌ها، و چگونگی مدیریت‌ها را نیز در پی داشته است. نقش سیاست‌ها در رسیدن به هدف‌های این حوزه بسیار کلیدی است. سیاست‌ها در سیستم‌های اجتماعی نقشی بسیار کلیدی دارند؛ زیرا رفتار، نقش، و پیوند عامل‌ها و بازیگران گوناگون را روشن می‌کنند. بررسی و تحلیل سیاست‌های کنونی برای طراحی سیاست‌های کارا تر ناگزیر است. با پیچیدگی‌های فضای سیاست‌گذاری، این تحلیل یک چالش بزرگ برای تحلیل‌گران سیاست به شمار می‌رود. سیاست‌های بسیار، لایه‌های سیاست‌گذاری متعدد، و تاثیرپذیری حوزه‌های گوناگون از یکدیگر بر پیچیدگی فضای سیاست‌گذاری و همچنین تحلیل سیاست‌ها می‌افزایند. در چنین فضایی کاربرد یک روش یا چارچوب سیستماتیک برای تحلیل سیاست‌ها نمایان تر می‌شود. چارچوبی که بتواند سوای موضوع سیاست، اجزای آن را روشن و پیوند اجزا را در یک نظم منطقی نشان دهد. برای تحلیل سیستماتیک سیاست‌ها، ابزار و چارچوب‌های اندکی هستند. یکی از این ابزارها، ابزار گرامر نهادی (Institutional Grammar Tool) است که استروم (برنده نوبل اقتصاد سال ۲۰۰۹) ارائه کرد. با این ابزار می‌توان سیاست‌ها را به اجزای گوناگون شکافت و پیوند میان آنها را بازیافت. از آنجایی که این ابزار برای زبان انگلیسی ساخته شده

است، نمی‌توان آن را بدون سنجش در بافت ایران و برای زبان فارسی به کار برد. از این رو، این پژوهش با هدف سازوارسازی این ابزار و کاربرد آن در بافت سیاست‌گذاری ایران انجام می‌شود.

روش پژوهش

(بیشینه ۳۰۰ واژه درباره گام‌های پژوهش و چگونگی گردآوری و تحلیل داده‌ها (ابزار، جامعه، نمونه، روش نمونه‌گیری، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها).

رویکرد اصلی در این پژوهش روش پژوهش علم طراحی می‌باشد.^۱ از آنجایی که هدف این طرح سازوارسازی ابزار گرامر نهادی به عنوان یک مصنوع که می‌تواند به بالا بردن فهم و تحلیل نهادها کمک کند می‌باشد، رویکرد اصلی در این پژوهش روش پژوهش علم طراحی انتخاب شده است. روش پژوهش علم طراحی یک روش تجویزی می‌باشد که در پی تغییر وضعیت و حل مشکل از طریق طراحی و ساخت یک مصنوع است (Hevner et al., 2004). این روش در عرض روش‌های پژوهشی دیگر می‌باشد که به دنبال توصیف وضعیت پدیده‌ها و یا ارائه نظریه و تبیین آنها هستند می‌باشد (Simon, 1996). روش پژوهش علم طراحی یک روش ترکیبی می‌باشد که می‌توان در فرایند و در گام‌های مختلف آن از روش‌های دیگر پژوهش استفاده کرد. در این تحقیق ما از روش مطالعات کتابخانه‌ای در گام طراحی و از مصاحبه نیمه ساختار یافته در گام ارزیابی استفاده کرده‌ایم.

یافته‌های طرح پژوهشی

(بیشینه ۵۰۰ واژه درباره یافته‌ها و دستاوردهای کلیدی پژوهش در پاسخ به پرسش‌ها یا بررسی فرضیه‌های پژوهش).

خروجی این پژوهش ابزار گرامر نهادی بومی سازی شده در بافت ایران و زبان فارسی می‌باشد. ابزار گرامر نهادی در تحلیل گزاره‌ها، از یک ساختار عمومی نحوی شامل پنج مؤلفه «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگرنه» بهره می‌گیرد. از این میان مهمترین مؤلفه که با توجه به ویژگی‌های زبان فارسی به عنوان زبان زمینه‌ای در این پژوهش بیشتر مدنظر قرار گرفته است مؤلفه تکلیف است. در این راستا با بررسی پیشینه و مطالعه قوانین موجود، مصادیق بیان تکلیف در زبان فارسی در قالب افعال وجهی، جمله‌های اسنادی و جمله‌های خبری شناسایی و بر حسب نوع تکلیف دسته‌بندی شدند. سپس مولفه‌های موقعیت کنش و روابط آنها با یکدیگر به صورت نظام‌مند

^۱ Design Science Research Methodology

مشخص شدند. ابزار گرامر نهادی بومی سازی شده در دو مطالعه موردی برای تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان به کار گرفته شد. نتایج حاصل از این تحلیل کاستی های موجود در متن این قوانین را برجسته می سازد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

(بیشینه ۳۰۰ واژه بحث و نتیجه گیری و بیان پیشنهادهای برگرفته از پژوهش).

فهم قانون می تواند به تحلیلگران سیاست در ارایه راهکارهایی برای بهبود سیاست های فعلی و طراحی سیاست های جدید کمک نماید. این امر نیازمند تحلیل قوانین است که به طور کامل نوشتاری هستند. از این رو پیچیدگی های زبانی بر فهم و استنباط از قواعد تاثیرگذار است و نیاز به چارچوبی برای تحلیل قواعد را نشان می دهد. در این راستا در این پژوهش روشی نظام مند برای تحلیل قانون ارایه شد. این روش که مبتنی بر ابزار گرامر نهادی است با نگاهی به دستور زبان فارسی و ویژگی های خاص آن توسعه داده شد. در ادامه ازدو قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و همچنین قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان به عنوان مطالعه موردی برای پیاده سازی این روش بهره گرفته شد. نتایج حاصل از این تحلیل به درک بهتر این قوانین و شناسایی کاستی های آن منجر شد که می توانند برای اصلاحات بعدی آن مورد استفاده قرار گیرند. از جمله می توان به عدم اشاره به مولفه «در غیر اینصورت» در موارد متعدد در متن این قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی اشاره کرد. بعلاوه موقعیت کنش ثبت و همانندجویی به صورت شماتیک مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد که علیرغم موظف کردن پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران برای عهده دار شدن مسئولیت ثبت و همانندجویی آثار علمی، قانون گذار از تعیین بودجه مورد نیاز برای چنین امری غفلت کرده است. از سوی دیگر با اینکه به ضابطان خاص به عنوان یک بازوی اجرایی مهم در این قانون اشاره شده اما حدود وظایف آنها به صراحت مورد اشاره قرار نگرفته است.